

Nova addenda al Catàleg dels tortricíds de Catalunya (Lepidoptera: Tortricidae)

Josep Ylla¹, Emili Requena² & Ramon Macià³

¹Carrer Principal, 8, Urbanització Serrabonica; E-08503 Gurb de la Plana

²Carrer Sant Cugat, 21; E-08700 Igualada

³Carrer Bisbe Morgades, 41, 3r 1a; E-08500 Vic

Abstract. Update of the catalogue of Catalan Tortricidae (Lepidoptera: Tortricidae). An update of the catalogue of the Catalan species of Tortricidae is presented. The total number of species now reaches 346, three of which, *Capua vulgana* (Fröhlich, 1828), *Cydia semicinctana* (Kennel, 1901) and *Dichrorampha gruneriana* (Herrich-Schäffer, 1851), represent the first records for the Iberian Peninsula.

Resum. Es presenta una nova addenda de nou tàxons al catàleg de les espècies de tortricíds que viuen a Catalunya, tres dels quals, *Capua vulgana* (Fröhlich, 1828), *Cydia semicinctana* (Kennel, 1901) i *Dichrorampha gruneriana* (Herrich-Schäffer, 1851), constitueixen la primera citació per a la fauna ibèrica. Amb aquesta addenda, la xifra total d'espècies puja a 346.

Key words: *Capua vulgana*, *Cydia semicinctana*, *Dichrorampha gruneriana*, Tortricidae, check-list, Catalonia, NE Iberian Peninsula.

Introducció

Fa vuit anys que els autors van publicar el Catàleg actualitzat amb les 312 espècies de tortricíds presents al territori de Catalunya (Ylla *et al.* 2011). Posteriorment, els mateixos autors (Ylla *et al.* 2015) van publicar una primera addenda a l'anterior Catàleg, que va augmentar a 337 la xifra d'espècies presents a Catalunya.

Quatre anys després, les continuades prospeccions fan possible presentar aquesta nova addenda, que afegeix nou noves espècies al territori català, tres de les quals són també les primeres citacions per a la península Ibèrica. Així mateix, s'ha pogut confirmar la presència a Catalunya de dues espècies dubtoses citades per Baixeras (1989).

Material i mètodes

Les espècies citades han estat detectades fent ús de les habituals trampes de llum, concretament del tipus Heath (amb fluorescents actínics de 6 o 8 W alimentades per ba-

teries), o un parany format per la combinació d'una làmpara de vapor de mercuri (125 W) i una de llum mixta (160 W), alimentades per un grup electrogen.

Resultats

Per a cada citació, s'indica la comarca, la localitat, l'altitud, el codi UTM 10 × 10 km, el sexe, la data de captura i el collector, així com qui ha fet la determinació i la col·lecció on està dipositat l'exemplar.

Per a la nomenclatura i l'ordenació sistemàtica s'ha seguit Karsholt & Razowski (1996). El número davant del nom de cada espècie correspon al del catàleg d'aquests autors.

4253 *Phalonidia gilvicomana* (Zeller, 1847)

Material estudiat. Pallars Sobirà: Esterri d'Àneu, (31TCH42, 950 m), 25.VII.1984, 1♀, (E. Requena leg., det. & col.).

Havia estat citada per Baixeras (1989) sense concretar, però, cap localitat. Es confirma ara la seva presència al territori català. Citada del Canigó (Chambon *et al.* 1999) (Fig. 1).

4275 *Ceratoxanthis iberica* Baixeras, 1992

Material estudiat. Priorat: embassament de Margalef (serra de Montsant) (31TCF17, 429 m), 1♂, 10.VIII.2007 (F. Vallhonrat leg.; E. Requena det. & col.).

Endemisme ibèric descrit per Baixeras (1992) a partir de dos exemplars mascles capturats a Guadalaviar (Terol) el 30.VI i el 6.VII de 1984, a 1.519 m. Es desconeix la seva biologia i també la femella. L'exemplar català s'ha trobat el mes d'agost i a molta menys altitud (429 m). Espècie nova per a Catalunya (Fig. 2).

4499 *Cnephasia gueneana* (Duponchel, 1836)

Material estudiat. Garraf: Jafre, Olivella (31TDF0270, 240 m), 1♀, 14.V.2018 (A. Cervelló leg. & col.; J. Dantart det.).

Citada recentment del massís de Garraf (Cervelló 2018). Tot i que Vives Moreno (2014) la cita de la Península i les Balears, no constava en el Catàleg d'Ylla *et al.* (2011) ni en l'addenda posterior d'Ylla *et al.* (2015), per la qual cosa resulta nova per a Catalunya. L'aspecte de l'imago i la seva genitèlia es presenten a la figura 3.

4547 *Capua vulgana* (Fröhlich, 1828)

Material estudiat. Vall d'Aran: pleta de Horno (31TCH1526, 1.520 m), 1♀, 27.VI.2016 (R. Macià leg.; J. Ylla det. & col.).

No consta en el catàleg de Vives Moreno (2014), per la qual cosa és nova per a la península Ibèrica. *C. vulgana* es reparteix gairebé per la totalitat del país europeu, i arriba a l'Àsia Menor, sud de Sibèria, el Kazakhstan, la Rússia oriental i el Japó. S'ali-

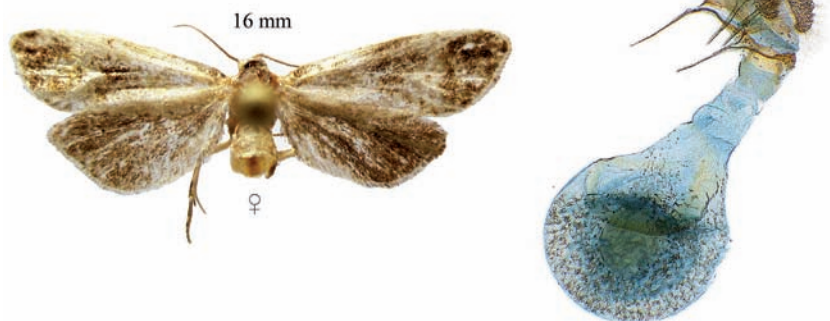

Fig. 1 *Phalonidia gilvicomana* (Zeller, 1847). Habitus i ginopigi (prep. gen. ER199).

Fig. 2 *Ceratoxanthia iberica* Baixeras, 1992. Habitus i andropigi (prep. gen. ER2.957).

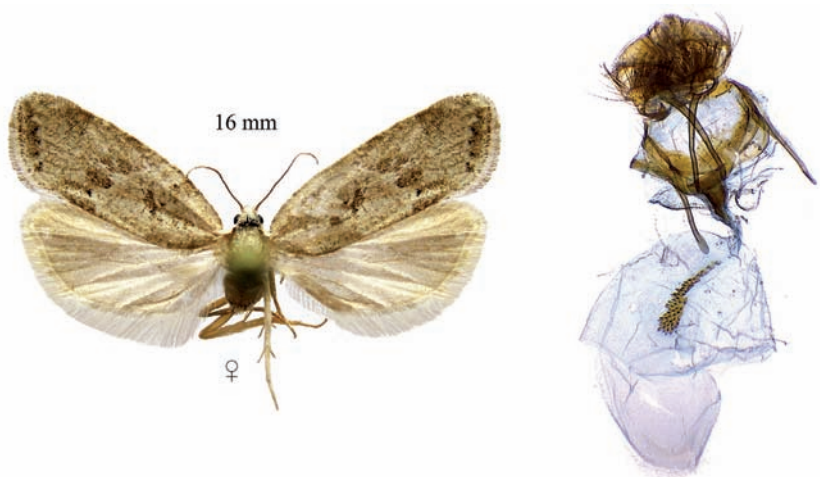

Fig. 3 *Cnephasia gueneana* (Duponchel, 1836). Habitus i ginopigi (prep. gen. JD2018-011).

menta d'una gran varietat de caducifolis dels gèneres *Quercus*, *Sorbus*, *Ulmus*, *Betula*, *Alnus*, etc. (Razowski 2002). Alguns imagos, pels seus dibuixos alars, poden ser confofos amb individus del gènere *Cnephasia* Curtis, 1826, però l'estudi de la seva estructura genital permet eliminar fàcilment qualsevol dubte (Fig. 4).

4682 *Aterpia anderegana* Guenée, 1845

Material estudiat. Vall d'Aran: port de la Bonaigua, (entre Espot i Vielha) (31TCH32, 2.300 m), 1♂, 30.VII.1980 (W. De Prins *leg.*; J. Klimesch *det.*). Capturat de dia. (De Prins 1982, 1984).

Havia estat citada de Catalunya per Baixeras (1989), sense concretar, però, cap localitat. La troballa de la dada en què molt probablement es va basar aquest autor permet confirmar la seva presència al territori català.

4804 *Lobesia indusiana* (Zeller, 1847)

Material estudiat. Alt Empordà: aiguamolls de l'Empordà, Castelló d'Empúries (31TEG0875, 3 m), 1♂, 1♀, 8.VI.2018 (R. Macià *leg.*; J. Ylla *det.* & *col.*).

Present a la península Ibèrica (tant a Espanya com a Portugal), amb una distribució per tot el sud d'Europa, fins a arribar al Caucas i el Daguestan (Razowski 2003). Les seves plantes nutrícies són del gènere *Limonium* Miller, les espècies del qual prefereixen els terrenys sorrencs i salins, propis dels aiguamolls litorals. Tot i que els imagos de *Lobesia* s'assemblen molt entre si, l'estudi de la seva genitèlia en permet una identificació segura (Kovács & Kovács 2001) (Fig. 5). *Lobesia indusiana* ja havia estat citada el 23.IX.2016 a Gruissan-Plage, uns aiguamolls costaners a prop de Narbona (Geniez 2016), i a Alenyà (Pirineus Orientals) (Chambon *et al.* 1999). Se cita per primer cop de Catalunya.

4882 *Zeiraphera griseana* (Hübner, 1799)

Material estudiat. Baix Empordà: Palamós (31TEG1035, 63 m), 1♂, 7.VIII.2019; 1♀, 8.VIII.2016; 1♀, 22.VIII.2016 (P. Passola *leg.*; J. Ylla *det.* & *col.*).

Distribuïda per una bona part d'Europa, des de la península Ibèrica fins a la Balcànica i des dels països nòrdics fins als mediterranis, així com també per pràcticament tot Àsia, arribant fins a Sibèria i el Japó. Chambon *et al.* (1999) l'esmenten de la localitat de Montlluís (Pirineus Orientals). Les larves s'alimenten de coníferes com *Larix* i *Picea*. La població detectada a Palamós, amb tota probabilitat s'alimenta de *Pinus pinea*. Als Alps, *Z. griseana* és coneguda per les massives defoliacions que provoca cíclicament (cada 6-8 anys) sobre les poblacions de *Larix* (Baltensweiler 1964). Se cita per primer cop de Catalunya. L'imago i la seva genitèlia es presenten a la figura 6.

4966 *Eucosma aspidiscana* (Hübner, 1817)

Material estudiat. Vall d'Aran: Bagergue (31TCH23, 1.420 m), 1♀, 22.VIII.2013 (Pérez De-Gregorio & E. Requena *leg.*; E. Requena *det.* & *col.*).

Es troba repartida des del nord d'Europa fins a la Mediterrània i el nord d'Àfrica, l'Àsia Menor i Sibèria. Les larves s'alimenten dels brots i les flors d'*Aster* spp., *Solidago virgaurea* i altres asteràcies. Es coneix de la localitat de Mosset, als Pirineus Orien-

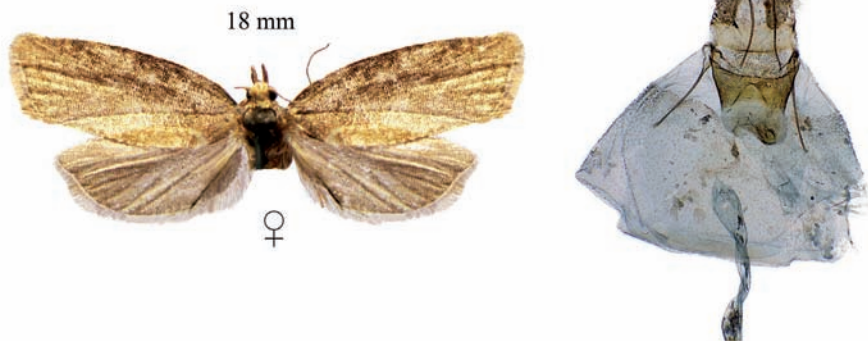

Fig. 4 *Capua vulgana* (Fröhlich, 1828). Habitus i ginopigi (prep. gen. JY4.610).

Fig. 5 *Lobesia indusiana* (Zeller, 1847). Habitus, andropigi (Prep. gen. JY4.941) i ginopigi (prep. gen. JY4.961).

Fig. 6 *Zeiraphera griseana* (Hübner, 1799). Hàbitus i andropigi (prep. gen. JY 4.962).

tals (Chambon *et al.* 1999). Aquesta espècie resulta nova per a Catalunya. L'imago i la seva genitèlia es presenten a la figura 7.

5108 *Cydia semicinctana* (Kennel, 1901)

Material estudiat. Anoia: Vallbona d'Anoia (31TCF99, 362 m), 1♂, 8.VII.2015 (E. Requena *leg.*, det. & col.).

Es tracta d'un exemplar molt petit, amb només 8 mm d'envergadura alar, quan, segons la bibliografia, *C. semicinctana* mesura entre 10 i 13 mm. Vola entre maig i juny, però aquest exemplar es va trobar al juliol, atret per un parany de feromones específic d'altres espècies de tortricids, fet que, com que fa anys que es prospecta el mateix lloc amb trampa lumínica, indica que és una espècie poc atreta per la llum. L'imago, notablement deteriorat per l'adhesiu del parany, no presenta els dibuixos alars propis d'aquesta espècie, i ens vam haver de basar exclusivament en l'estudi de la genitèlia (Fig. 8) per atribuir-la a *C. semicinctana*. Nova per a la península Ibèrica.

5231 *Dichrorampha iberica* Kuznetsov, 1978

Material estudiat. Osona: Els Saïts, Gurb (31TDG3345, 567 m), 1♂, 26.VIII.2016 (J. Ylla, *leg.*, det. & col.).

Espècie descrita i endèmica de la península Ibèrica. Coneguda d'Albarrasí i Guadaluvià (Terol) (Baixeras 1987), Monegrillo (Saragossa) i Castejón de Monegros (Osca) (Šumpich 2011). Molt semblant a *D. consortana* (Stephens, 1852), espècie present en una bona part d'Europa, però no citada de la península Ibèrica, de la qual es distingeix per la forma del *cucullus* i l'*aedeagus*. Vista la gran similitud entre aquestes dues espè-

Fig. 7 *Eucosma aspidiscana* (Hübner, 1817). Habitus i ginopigi (prep. gen. ER2.557).

Fig. 8 *Cydia semicinctana* (Kennel, 1901). Habitus i andropigi (prep. gen. ER2.674).

Fig. 9 *Dichrorampha iberica* Kuznetsov, 1978. Habitus i andropigi (prep. gen. JY4.939)

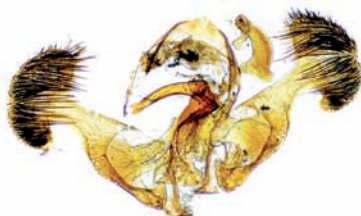

Fig. 10 *Dichrorampha gruneriana* (Herrich-Schäffer, 1851). Habitus i andropigi (prep. gen. ER2.562).

cies, no és del tot descartable que puguin ser una sola espècie. La genitèlia de l'exemplar català (Fig. 9) coincideix plenament amb la representada per Baixeras (1987), motiu pel qual s'atribueix a aquesta espècie, que se cita per primer cop de Catalunya.

5210 *Dichrorampha gruneriana* (Herrich-Schäffer, 1851)

Material estudiat. Anoià: Vallbona d'Anoià (31TCF99 460 m), 1♂, 10.VI.2014 (E. Requena *leg.*, det. & col.).

Espècie identificable mitjançant l'estudi de la seva estructura genitèlia (Fig. 10). Eruga endòfita, que s'alimenta dins les arrels d'*Anthemis tinctoria*. Espècie present a la major part d'Europa, però no citada en el Catàleg de Vives Moreno (2014), per la qual cosa és nova per a la península Ibèrica.

Agraïments

Els autors agraeixen la col·laboració de Pere Passola i d'Arcadi Cervelló per haver-nos permès utilitzar algunes de les dades presentades; de Josep Joaquim Pérez De-Gregorio i de Francesc Vallhonrat pel lliurament de material esmentat en aquest treball, i de la Conselleria de Medi Ambient per haver-nos proporcionat el necessari permís de captura científica.

Referències bibliogràfiques

- Baixeras, J. 1987. *Contribución al conocimiento de la familia Tortricidae (Lepidoptera) en el Sistema Ibérico*. 563 pp. Tesis Doctoral. Universitat de València.
- Baixeras, J. 1989. Situación actual del conocimiento de la familia *Tortricidae* Latreillei, 1803, en Catalunya (Lepidoptera). *Sessió conjunta Ent. ICHN-SCL*, 6: 131-138.
- Baixeras, J. 1992. A new species of *Ceratoxanthus* Razowski from Spain (Lepidoptera, Tortricidae). *Nota lepid.*, 14(4): 294-296.
- Baltensweiler, W. 1964. *Zeiraphera griseana* Hübner (Lepidoptera: Tortricidae) in the European Alps. A contribution to the problem of cycles. *Can. Ent.*, 96(5): 792-800.
- Cervelló, A. 2018. Ampliació del cens dels lepidòpters heteròcers del Parc Natural del Garraf (Lepidoptera: Heterocera). *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 109: 105-109.
- Chambon, J.P., Mazel, R., Peslier, S. 1999. Les Tortricidae des Pyrénées-Orientales. Inventaire raisonné (Lepidoptera Tortricidae). *Alexandor*, 20(6)(1998): 332-353.
- De Prins, W. 1982. Some faunistic remarks on the Spanish Lepidoptera-Fauna (Part I). *SHILAP Revta lepid.*, 10(40): 283-286.
- De Prins, W. 1984. Some faunistic remarks on the Spanish Lepidoptera-Fauna (Part III). *SHILAP Revta lepid.*, 12(46): 131-134.
- Geniez, P. 2016. Espagne: Aiguamolls de l'Alt Empordà & l'Estartit. (Catalogne) 23, 24 et 25 septembre 2016. Disponible a: <https://www.cloudbirders.com/tripreport/repository/GENIEZ_Aiguamolls-Estartit_09_2016>.
- Karsholt, O. & Razowski, J. 1996. *The Lepidoptera of Europe. A distributional checklist*. 380 pp. Apollo Books, Stenstrup.
- Kovács, Z. & Kovács, S. 2001. First record of *Thiodia caradjana* Kennel, 1916 (Lepidoptera: Tortricidae) to the fauna of Europe; new records of Tortricidae to the fauna of Romania. *Entomol. Rom.*, 6: 45-52.
- Razowski, J. 2002. *Tortricidae (Lepidoptera) of Europe. Volume 1: Tortricinae and Chlidanotinae*. 247 pp., 71 + 16 pls. František Slamka, Bratislava.
- Razowski, J. 2003. *Tortricidae (Lepidoptera) of Europe. Volume 2: Olethreutinae*. 301 pp., 95 + 18 pls. František Slamka, Bratislava.
- Šumpich, J. 2011. Faunistic data of several significant tortricid species from Spain with description of four new species (Lepidoptera: Tortricidae). *SHILAP Revta lepid.*, 39(154): 141-153.
- Vives Moreno, A. 2014. *Catálogo sistemático y sinónimo de los Lepidoptera de la Península Ibérica, de Ceuta, de Melilla y de las islas Azores, Baleares, Canarias, Madeira y Salvajes (Insecta: Lepidoptera)*. Suplement a *SHILAP Revta lepid.* 1. 184 pp. Sociedad Hispano-Luso-Americana de Lepidopterología, Madrid.
- Ylla, J., Requena, E. & Macià, R. 2011. Catàleg actualitzat dels tortricids de Catalunya (Lepidoptera: Tortricidae). *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 102: 15-66.
- Ylla, J., Requena, E. & Macià, R. 2015. Addicions i rectificacions al Catàleg dels tortricids de Catalunya, amb quatre noves espècies per a la península Ibèrica (Lepidoptera: Tortricidae). *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 106: 27-93.

Data de recepció: 3 d'agost de 2019

Data d'acceptació: 9 de setembre de 2019